

СЕКЦІЯ 2. МАКРОЕКОНОМІКА

Крючкова Н.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва*

Захарчук В.В.

магістр спеціальності «051-Економіка»

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ: ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ

Нові виклики та загрози, нестандартність ситуації та критична гострота проблем, пов'язаних з посиленням структурних дисбалансів економічного розвитку в Україні, об'єктивно потребують ідентифікації і обґрунтування більш дієвих та адекватних фінансових інструментів державної політики економічного розвитку країни. Одним з найбільш дієвих інструментів державного регулювання є фіскальна політика зі значним арсеналом податкових, законодавчих, інформаційних та організаційних інструментів. Маніпулюючи ставками податків, корегуючи базу оподаткування, надаючи податкові пільги держава спроможна ефективно регулювати економічні процеси, які відбуваються в країні. Але непродуманість, робота в «ручному режимі» спричиняє негативні наслідки в регулюванні з точки зору стратегічного розвитку економіки. Тому вкрай важливим стає вибір та застосування таких інструментів і процедур, які забезпечать соціально-економічний розвиток.

В царині означеної проблематики, важливою є якісна діагностика спрямованості поточної фіскальної політики, її відповідності макроекономічним проблемам і здатності долати макроекономічні дисбаланси.

Фіскальна політика може пом'якшувати вплив кризових явищ або стримувати надмірне похвалення економічної активності, тобто бути антициклічною чи перебувати у фарватері макроекономічної динаміки, здійснювати активну фінансову підтримку економіки в

періоди наявності високого рівня поточних доходів і зменшувати видатки в періоди рецесії, тобто бути проциклічною. Як правило, антициклічна політика сприяє наближенню поточного тренду економічної динаміки до його потенційного рівня, а проциклічна – віддаленню. Однак в окремих випадках, наприклад, у періоди економічного відновлення після тривалого та глибокого економічного спаду, коли поточний рівень ВВП є значно нижчим за потенційний, проциклічна політика позитивно впливає на виправлення макро-економічних дисбалансів і сприяє виходу траєкторії зростання на її потенційний тренд [1, с. 46-47].

Отже, за додатного значення фіскального імпульсу поточна політика є експансивною, а за від'ємного – рестрикційною (стримуючою). На нашу думку, порівняння фіскального імпульсу з показниками реального або потенційного ВВП дає можливість діагностувати й оцінити (принаймні, зробити попередній висновок), якою – антициклічною чи проциклічною – є поточна фіскальна політика.

Фіскальний імпульс дає можливість відповісти на питання: чи вплинули на баланс бюджету зміни, обумовлені заходами фіскальної політики? Оцінки фіскального імпульсу можуть бути незміщеними, але модель їх розрахунку, беручи до уваги оцінку прямого впливу зміни політики на бюджет, повинна вимагати визначення макроекономічних параметрів, зокрема еластичностей податків [2].

Фіскальний імпульс є дискретною зміною бюджетної позиції уряду [3].

Фіскальний імпульс є індикатором, що зазначає характер дискреційної фіскальної політики уряду і використовується в економічних дослідженнях для розуміння зв'язків між фіскальною політикою та іншими параметрами, а також для прогнозування рівня інфляції, темпів зростання ВВП, рівня державного боргу. Фіскальний імпульс є розрахунковою величиною, що потребує розв'язання низки теоретичних та прикладних питань щодо його комплексної оцінки.

Фіскальний імпульс оцінюється в статті відповідно до методики ОЕСР. Цей підхід дає змогу точніше виділити циклічні складові бюджету через їхню дезагрегацію бюджетних видатків і передбачає оцінку еластичності основних податкових надходжень за ВВП та відповідної еластичності для виплат із безробіття. Загалом підхід ОЕСР ближчий до того, щоб видалити всі автоматичні реакції з первинного бюджетного балансу, оскільки еластичність циклічних бюджетних компонент може бути більшою, ніж одиниця.

Фіскальний імпульс (fiscal impulse, FI) є першою різницею з фіскальним станом (fiscal stance, FS) і зазначає напрям та міру зміни фіскальної політики порівняно з минулим періодом. Одним із відомих нам підходів для оцінки фіскального стану є модель, що протягом певного часу використовувалась МВФ. Ця модель виділяє показник фіскального стану, що, крім дискреційної складової, також містить «фіскальний зсув» (fiscal drag) – зростання податкового навантаження зі збільшенням випуску в умовах прогресивної системи оподаткування. Підхід МВФ, який стосується саме оцінки фіскального стану на підставі розрахунків для первинного балансу, передбачає простоту застосування та низькі вимоги до деталізації даних за рахунок зниження точності [4, с. 49-51].

Необхідність ідентифікації періодів провадження урядом антициклічної або проциклічної фіскальної політики потребує верифікації існуючих оцінок та віднайдення нових методологічних підходів з метою прогнозування та завчасного запобігання проявам кризових явищ в економіці країни.

Список використаних джерел:

1. Богдан І.В. Проциклічна чи антициклічна фіскальна політика. Економіка України. – 2013. – 3 (616). – С. 45-57.
2. Schinasi G. Measuring Fiscal Impulse / G. Schinasi, M. Lutz // IMF Working Paper Series. – 1991. – No 9191. – P. 1-2.
3. Alesina A. Fiscal Expansions and Adjustments in OECD Countries / A. Alesina, R. Pero // OECD Economic Department Working Papers. – 1995. – No 754. – P. 6.
4. A. Vdovychenko / Visnyk of the National Bank of Ukraine, No. 245, 2018, pp. 47-65.